

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön
velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain säännöksiä, jotka koskevat velallisen velvollisuutta maksaa velkojaan lisää maksuohjelman aikana saamallaan lisätuloilla. Ehdotuksen mukaan velallisen suoritusvelvollisuus lievenisi niin, että hänen olisi käytettävä lisätuloistaan puolet velkojen maksuun ja puolet jäisi hänen omaan käyttöön. Esitykseen sisältyy tarkistuksia eräisiin muihinkin yksi-

tyishenkilön velkajärjestelystä annetun lain säännöksiin, jotka liittyvät lisäsuoritusvelvollisuutta koskevaan muutosehdotukseen. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, milloin velalliselle tuomittu sakko kuuluu velkajärjestelyn piiriin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila.....	3
3. Ehdotetut muutokset	5
Lisäsuoritusvelvollisuus	5
Velallisen maksukyvyn arviointi	7
Velallisen kuolema.....	7
Sakko velkajärjestelyvelkana	8
4. Esityksen vaikutukset	9
4.1. Vaikutukset velkajärjestelyasioiden ja velkajärjestelyn kustannusten määrään.....	9
4.2. Vaikutukset velkojien taloudelliseen asemaan ja yritysvaikutukset.....	9
Vaikutukset velkojien asemaan.....	9
Yritysvaikutukset	10
4.3. Vaikutukset velallisten asemaan.....	10
5. Asian valmistelu	10
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	12
1. Lakiehdotuksen perustelut	12
2. Voimaantulo	15
3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	15
LAKIEHDOTUS.....	16
yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta	16
LIITE	19
RINNAKKAISTEKSTI.....	19
yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta	19

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Yksityishenkilön velkajärjestely on tarkoitettu vaikeisiin velkaongelmiin joutuneiden yksityishenkilöiden taloudellisen tilanteen korjaamiseksi. Velkajärjestelyssä velalliselle vahvistetaan hänen kaikkia velkojaan koskeva määräaikainen maksuohjelma. Velallisen on käytettävä velkojensa maksuun maksuvansa, jolla tarkoitetaan hänen tulojensa ja välttämättömien menojensa erotusta. Velallisen muu kuin perusturvaan kuuluva omaisuus realisoidaan ja varat käytetään velkojen maksuun.

Maksuohjelma kestää tavallisesti viisi vuotta. Laissa säädetyin edellytyksin maksuohjelma voi olla tätä lyhyempikin. Jos velallinen säilyttää omistusasuntonsa, maksuohjelman kesto ylittää viisi vuotta. Kun velallinen on saattanut loppuun maksuohjelmansa, hän vapautuu loppuosasta velkojaan lopullisesti. Jos velallisen taloudellinen tilanne on pysyvästi niin heikko, ettei hänellä ole maksuvaraa lainkaan, hänelle vahvistetaan niin sanottu nollaohjelma. Nollaohjelman kesto on viisi vuotta ja sen päätyttyä velallinen vapautuu veloistaan yleensä ilman mitään suorituksia.

Velalliselle vahvistetun maksuvelvollisuuden alentaminen on mahdollista, jos velallisen maksukyky heikkenee olennaisesti ja maksuohjelman toteuttaminen muodostuu hänen muuttuneissa olosuhteissaan kohtuuttomaksi. Velallisen maksukyky voi myös parantua, jolloin velallisen maksuvelvollisuutta velkojille voidaan lisätä. Lisäsuoritusvelvollisuutta koskevat erityiset säännökset lisättiin lakiin vuoden 1997 helmikuun alusta voimaan tulleella lailla, jonka mukaan velallisen oli oma-aloitteisesti maksettava velkojilleen lisätuloistaan kolme neljäsosaa. Tätä aikaisemmin maksuvelvollisuuden lisääminen toteutettiin maksuohjelmaa muuttamalla. Lisäsuoritusvelvollisuutta lievennettiin vuoden 2003 alusta voimaan tulleella lailla muun muassa niin, että velallisen on käytettävä velkojensa maksamiseen ohjelman aikana

saamista lisätuloista kaksi kolmasosaa, jolloin velalliselle itselleen jää tuloista yksi kolmasosa. Lisätuloja velallinen voi kuitenkin käyttää tulojen hankkimisesta aiheutuneisiin ja muihin sellaisiin välttämättömiin menoihinsa, joita hänelle on maksuohjelman aikana syntynyt.

Esityksessä ehdotetaan lisäsuoritusvelvollisuutta lievennettäväksi edelleen niin, että lisätulot jaettaisiin tasan velkojien ja velallisen kesken. Ehdotuksella halutaan entisestään lisätä velkajärjestelyn kannustavuutta. Esitys perustuu maksukyvyttömyysjärjestelmien kehittämistarpeita arvioineen maksukyvyttömyystyöryhmän ehdotukseen (oikeusministeriön työryhmämietintö 2004:20).

2. Nykytila

Yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki (57/1993), jäljempänä velkajärjestelylaki, on ollut voimassa 8 päivästä helmikuuta 1993 lukien. Velkajärjestelystä päättää tuomioistuimien. Vuosina 1993—2004 velkajärjestelyä on hakenut kaikkiaan yli 81 000 yksityishenkilöä. Hakemuksista on hylätty vajaat 10 000. Osa hakemuksista on peruutettu tai jäänyt sillensä. Vuosina 1993—2004 tuomioistuimet ovat vahvistaneet lähes 63 000 maksuohjelmaa. Vuoden 2004 lopussa näistä maksuohjelmista arviolta kaksi kolmasosaa on päättynyt ja yksi kolmasosa oli kesken. Vajaat viisi prosenttia ohjelmista on rauennut. Velkajärjestelyjä on tehty suuri määrä myös tuomioistuinten ulkopuolella vapaaehtoisina järjestelyinä.

Velkajärjestely voidaan myöntää maksukyvyttömälle velalliselle. Maksukyvyttömyyden syynä on tavallisimmin ollut velallisen maksukyvyn heikentyminen yritystoiminnan päättymisen tai työttömyyden vuoksi taikka takausvastuusta aiheutuva maksuvelvollisuus. Noin kolmasosassa tapauksia velkajärjestelyn hakeminen on johtunut pääasiallisesti omaan yritystoimintaan liittyvästä velkaantumisesta tai muun henkilön yritystoiminnasta aiheutuneista takausveloista. Myös yksi-

tyisveloista annettujen takausten vuoksi velkaantuneiden osuus on ollut merkittävä.

Velkajärjestely koskee velallisen kaikkia velkoja, jotka ovat syntyneet ennen velkajärjestelyn alkamista. Siihen, missä määrin velkoja joudutaan velkajärjestelyssä alentamaan tai muutoin järjestelemään, vaikuttavat velallisen maksukyky ja maksuohjelman kesto. Maksuohjelman kesto on yleensä viisi vuotta, mutta siihen sisältyvän maksuvelvollisuuden täyttämisen voi käytännössä vaatia tätä pidemmän ajan. Maksuohjelma voi myös olla viittä vuotta lyhyempi, jos se on kohtuullista ottaen huomioon velallisen olosuhteet, velkaantumisen kulunut aika sekä se, miten ja missä määrin velallinen on suorittanut velkojaan ennen maksuohjelman vahvistamista tai suorittaa niitä omaisuuden rahaksimuutosta saatavilla varoilla. Ohjelma voi olla viittä vuotta pidempi, jos velallinen säilyttää velkajärjestelyssä omistusasuntonsa. Maksuohjelman kesto on myös mahdollista eräissä tapauksissa jatkaa yksityisvelkojen hyväksi enintään kahdella vuodella. Velallinen vapautuu velkajärjestelyn piiriin kuuluvista veloistaan täytettyään hänelle maksuohjelmassa määrätyn maksuvelvollisuuden.

Velkajärjestelyssä velallisen maksuvara jaetaan tavallisille veloille niiden suuruuden mukaisessa suhteessa. Etuoikeutettuja velkoja ovat vain lapsen elatusapu sekä harkinnanvaraisesti velat, jotka liittyvät velallisen välttämättömiin toimeentulo- tai asumiskustannuksiin. Jos velallinen säilyttää omistusasuntonsa, maksuvarasta osa käytetään asuntoa raskavien vakuusvelkojen maksamiseen.

Maksuvaraa laskettaessa velallisen tulojen ja menojen muutokset pyritään ennakoimaan maksuohjelman keston ajaksi. Velallisen välttämättömien menojen arviointi jää viime kädessä tuomioistuimen harkintaan, mutta lähtökohtana on taso, joka on määritelty velallisen maksuqvyn arvioinnin perusteista yksityishenkilön velkajärjestelyssä annetussa oikeusministeriön asetuksessa (322/2001). Tämä ylittää jonkin verran toimeentulotuen tason, mutta velallisen toimeentulo maksuohjelman aikana on niukka.

Jos velallisen maksukyky pitkäaikaisesti heikentyy maksuohjelman aikana, hänen maksuvelvollisuuttaan voidaan laissa säädetyin edellytyksin alentaa.

Velallisen taloudellinen tilanne voi maksuohjelman aikana parantua, jos hänen tulonsa lisääntyvät tai hän pystyy alentamaan menojaan. Maksuohjelmassa velallinen määrätään maksamaan velkojaan osalla lisätuloistaan (*lisäsuoritusvelvollisuus*). Lisäsuoritusvelvollisuutta koskevat yksityiskohtaiset säännökset tulivat voimaan 1 päivänä helmikuuta 1997. Nykyisin ovat voimassa vuoden 2003 alusta voimaan tulleet lisäsuoritusvelvollisuutta lieventäneet säännökset.

Lisäsuoritusvelvollisuus voi syntyä velallisen saaman kertaluonteisen suorituksen kuten perinnön tai tulojen lisääntymisen perusteella. Jos velallinen saa maksukykyään parantavan perinnön, lahjan tai muun kertaluonteisen suorituksen, jonka määrä yksin tai yhdessä muiden suoritusten kanssa ylittää 1 000 euroa, velallisen on maksettava velkojille 1 000 euron ylittävä osa tällaisten suoritusten yhteenlasketusta määrästä.

Jos velallisen nettotulot kasvavat maksuohjelmaan merkittäviin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään 817 euroa, velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi kaksi kolmasosaa 817 euroa ylittävästä osasta. Jos velallinen on kuitenkin tarvinnut 817 euroa ylittävääkin osuutta lisätuloja niiden hankkimisesta aiheutuneisiin tai muihin välttämättömiin menoihinsa, lisätuloja ei tältä osin tarvitse käyttää velkojen maksuun. Lisäsuoritusvelvollisuuden rahamäärää tarkistetaan vuosittain oikeusministeriön päätöksellä siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Lisäsuoritusten maksuajasta määrätään maksuohjelmassa. Lisätuloihin perustuva lisäsuoritusvelvollisuus on täytettävä seuraavan kalenterivuoden ensimmäisten kolmen kuukauden aikana. Maksuohjelman päättymisvuodelta lisäsuoritukset on kuitenkin maksettava ohjelman päättymistä seuraavien kolmen kuukauden aikana. Maksuohjelmassa voidaan määrätä lisäsuoritusten maksamisesta lähemmin, jotta voidaan välttyä esimerkiksi huomattavan pieniltä kertasuorituksilta.

Kun lisäsuoritukset maksetaan velkojille ilman tuomioistuinmenettelyä, tilastotietoa ei ole siitä, minkä verran velkojille on kertynyt maksuohjelman mukaisesti maksettua lisäsuorituksia. Oikeusministeriön pyynnöstä Suomen Pankkiyhdistys ja Suomen Perimis-

toimistojen Liitto ry ovat toimittaneet ministeriölle arvionsa vuonna 2003 voimaan tulleiden säännösten mukaan kertyvistä lisäsuorituksista. Täsmällistä seurantaan velkojillakaan ei ole siitä, kuinka paljon lisäsuorituksia kullakin ohjelmalla kertyy. Esitettyjen arvioiden perusteella voidaan esittää vuotta 2004 koskien seuraava laskelma. Tilastokeskuksen mukaan maksuohjelmia oli voimassa vuonna 2004 arviolta 18 000. Lisäsuorituksina velkojille kertyy muutamia tuhansia euroja maksuohjelmaa (5 vuotta) kohden, joten vuosittainen määrä jää noin viidennekseen tästä. Vuosittain velalliset maksavat siten keskimäärin joitakin satoja euroja lisäsuorituksina. Velallisilla on keskimäärin 60 000 euroa (mediaani) velkoja, joille maksuohjelman (5 vuotta) aikana kertyy suorituksia kymmenen prosenttia (6 000 euroa) velkojen määrästä. Lisäsuorituksia taas kertyy ohjelman aikana noin puolet kertymän määrästä (3 000 euroa). Näin vuosittain kertyy lisäsuorituksia yhdellä ohjelmalla 600 euroa ja voimassa olevilla 18 000 ohjelmalla noin 11 miljoonaa euroa. Osassa nollaohjelmia ei kerry lisäsuorituksiakaan.

Jollei velallinen maksa velkojille lisäsuorituksia, velkoja voi tehdä tuomioistuimelle hakemuksen ja saada näin täytäntöönpanoperusteen suorituksen saamiseksi. Velkojan hakemus voidaan tutkia vasta maksuohjelman päätyttyä. Hakemus on tehtävä ilman aiheutonta viivytystä. Sitä ei voida tehdä enää sen jälkeen, kun maksuohjelman päättymisestä on kulunut kaksi vuotta.

Edellä selostettu lisäsuoritusvelvollisuus perustuu siihen, että velallisen maksuvara on parempi kuin mitä maksuohjelmaa laadittaessa on ennakoitu. Jos velallinen on olennaisesti ja ilman hyväksyttävää syytä laiminlyönyt maksuohjelman noudattamisen taikka muun myötävaikutusvelvollisuutensa, tuomioistuin voi määrätä maksuohjelman raukeamaan. Tällöin velallisen maksuvelvollisuus palautuu sellaiseksi, jollainen se olisi ollut ilman velkajärjestelyä. Raukeamista koskeva hakemus on tehtävä kahden vuoden kuluessa siitä, kun maksuohjelmassa määrätty suoritusvelvollisuus on täytetty.

Lisäsuoritusten vahvistamista ja maksuohjelman raukeamista koskevat hakemukset on tehtävä erityisissä, velkajärjestelylaissa sää-

detyissä määräajoissa. Velkoja ei voi menettää oikeuksiaan sillä perusteella, että hänen saatavansa katsottaisiin väliaikana vanhentuneen. Saatava, jota maksuohjelmassa ei ole määrätty velallisen maksettavaksi, muuntuu erääntymättömäksi ja ehdolliseksi. Maksuohjelma ei tältä osin ole myöskään ulosottoperuste. Kuten velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 17 §:n 2 momentista käy ilmi, vanhentumisuhan alaisia ovat vain maksuohjelman nojalla erääntyneet yksittäiset maksuerät. Velkojalla ei näin ollen ole tarvetta ryhtyä velan vanhentumisen katkaisutoimiin vain säilyttääkseen oikeuden vaatia lisäsuoritusta taikka maksuohjelman raukeamista.

Tuomioistuimiin lisäsuoritusten vahvistamista koskevia hakemuksia on tehty 139 vuonna 2003, 247 vuonna 2004 ja vuoden 2005 syyskuun loppuun mennessä 131. Pääosa hakemuksista on hyväksytty kokonaan tai osittain.

3. Ehdotetut muutokset

Lisäsuoritusvelvollisuus

Lisäsuoritusjärjestelmä toteuttaa velkajärjestelyn peruseriaa siitä, että veloistaan vapautuakseen velallisen on käytettävä velkojensa maksuun koko maksukykynsä. Lisäsuoritusvelvollisuudella otetaan huomioon se, että velallisen maksukyky voi maksuohjelman aikana osoittautua olennaisesti paremmaksi kuin maksuohjelmaa vahvistettaessa oli arvioitu. Tällöin on kohtuullista, että velallinen maksaa velkojaan enemmän kuin hänen arvioitiin maksuohjelmaa vahvistettaessa kykenevän maksamaan. Lisäsuoritusvelvollisuudella on myös väärinkäytöksiä estävä vaikutus. Jos lisäsuoritusvelvollisuutta ei olisi tai jos se olisi kovin lievä, velalliset saattaisivat järjestellä tulotonsa mahdollisimman alhaiseksi maksuohjelman vahvistamisvaiheessa. Jollei maksukykyyn paranevista otettaisi huomioon, kertyvät velkojille voisivat jäädä niin pieniksi, että järjestelmän hyväksyttävyyttä kärsisi.

Lisäsuoritusjärjestelmän on haluttu toimivan yhtäältä niin, että suhteellisen vähäinen tulotason paraneminen ei johda lisäsuorituksiin. Tavoitteena olikin, että yleisen palkka-

kehityksen mukainen tulonnousu ja verotuksen muutoksen vaikutus nettopalkkaan eivät yksinään aiheuttaisi lisäsuoritusvelvollisuutta. Tämän vuoksi lisäsuoritusvelvollisuuden aiheuttavan lisätulon määräksi vuonna 2003 säädettiin 800 euroa, jota on tarkistettava vuosittain siten kuin kansaneläkeindeksistä annettussa laissa säädetään. Vuodelle 2006 määrä on indeksikorotusten perusteella noussut 817 euroon (oikeusministeriön asetus 918/2005). Jos maksuohjelma laaditaan säännöllistä palkkaa tai eläkettä saavalle velalliselle arvioimalla tulojen jonkin verran noussevan vuosittain, lisäsuorituksia ei yleensä tule maksettavaksi.

Lisäsuoritusjärjestelmän tavoitteena on toisaalta myös kannustaa velallista hankkimaan lisätuloja sillä, että osa tuloista jää hänen omaan käyttöönsä. Lisäsuorituksen määrä lasketaan 817 euron ylittävistä osasta ja niin, että velalliselle itselleen jää tuloista yksi kolmasosa ja velkojille velallisen on maksettava kaksi kolmasosaa.

Lisätuloistaan velallinen ei ole velvollinen käyttämään velkojensa suorituksiksi sitä määrää 817 euroa ylittävistä osasta, jonka hän on välttämättä tarvinnut tulojensa hankkimisesta aiheutuneisiin tai muihin menoihinsa. Säännös merkitsee sitä, että velallisen välttämättömien menojen lisääntyminen vaikuttaa velkojille maksettavien lisäsuoritusten määriin silloin, kun velalliselle itselleen jäävä osuus lisääntyneistä tuloista eli 817 euroa lisättynä kolmasosalla 817 euroa ylittävistä määrästä ei riitä lisääntyneiden menojen kattamiseen.

Velkajärjestelyn toimivuutta arvioitiin oikeusministeriön työryhmässä, jonka tehtävänä oli maksukyvyttömyysjärjestelmien kehittämistarpeiden arvioiminen (työryhmämietintö 2004:20). Yleisenä arviona työryhmä totesi velkajärjestelyn toimivan nykyisin varsin hyvin. Työryhmä kuuli velallisten ja velkaneuvonnan edustajia eikä heidänkään tiedossaan ollut erityisiä epäkohtia järjestelmässä. Kansainvälisen vertailun valossa velkajärjestelyä voidaan työryhmän arvion mukaan pitää varsin kohtuullisena velallisen kannalta.

Työryhmän tehtävänä oli tarkastella maksukyvyttömyysjärjestelmiämme erityisesti yritysten ja yrittäjien toimintaedellytysten kannalta. Työryhmä piti yrittäjän velkojen ja

yrittäjän itsensä kannalta tavoiteltavana sitä, että yrittäjä selvittää velkavastuunsa ja että vaikeiden velkaongelmien selvittäminen tapahtuu hallitusti vapaaehtoisessa tai lakisääteisessä velkajärjestelyssä. Työryhmän mukaan yritystoimintaa harjoittavalla velallisella on useinkin mahdollisuuksia parantaa tulotasoaan, ja siihen yrittäjä yleensä pyrkii. Tulotason parantamiseksi yrittäjä joutuu tavallisesti tekemään pitkiä työpäiviä ja tinkimään muutenkin vapaa-ajastaan. Jos yrittäjän kovalta työllä hankkimista lisätuloista suurin osa kuluu vanhojen velkojen maksuun, motivaatio toiminnan kehittämiseen ja mahdolliseen laajentamiseen voi puuttua. Välttääkseen vanhojen velkojen maksua ja kohentaa omaa taloudellista asemaansa yrittäjä voi myös pyrkiä hankkimaan tuloja harmaassa taloudessa.

Työryhmä piti perusteltuna lisätä velkajärjestelyn kannustavuutta niin, että myös yrittäjät kokisivat järjestelyn nykyistä houkuttelevammaksi. Kannustavuutta voidaan työryhmän käsityksen mukaan lisätä muuttamalla lisäsuoritusjärjestelmää esimerkiksi niin, että velallisen lisätuloista hänelle itselleen jäisi aina puolet. Muutos lisäisi osaltaan myönteistä suhtautumista yrittäjäksi ryhtymiseen.

Pääosa lausunnonantajista suhtautui työryhmän ehdotukseen myönteisesti, koska muutoksen arvioitiin kannustavan velallisia lisätulojen hankkimiseen nykyistä paremmin.

Valtiontilintarkastajien kannanotossa velkahallinta- ja maksuhäiriömenettelyihin (Valtiontilintarkastajien kertomus 2005) tuodaan esiin, että epäonnistunut yrittäjä joutuu monesti pitkäaikaiseen henkilökohtaiseen velkavastuuseen. Valtiontilintarkastajien mielestä velkajärjestelyä on ”kehitettävä yhä enemmän likvidaatiomenettelyn suuntaan siten, että jäännösvelkaa koskeva maksuohjelma ja maksujen suuruus kannustaisivat velallista tulojensa kasvattamiseen ja uuteen yrittäjyyteen”.

Esityksessä ehdotetaan, että velallisen lisäsuoritusvelvollisuutta lievennetään työryhmän esittämin tavoin niin, että velalliselle jää hänen maksuohjelman aikana hankkimistaan lisätuloista puolet. Velallisen halukkuutta parantaa maksuohjelman aikana taloudellista asemaansa hakeutumalla työhön tai vaihtamalla työpaikkaa taikka kehittämällä yritys-

toimintaa voidaan lisätä myös sillä, että lisätuloista vähennetään ensin työmatkakustannukset ja muut välittömästi työstä aiheutuvat kulut, jotka jäävät velallisen itsensä maksettaviksi. Esityksessä ehdotetaan, että lisäsuoritusvelvollisuutta laskettaessa lisätuloista vähennetään ensin välittömästi lisätulojen hankkimisesta aiheutuneet menot, joita maksuohjelmassa ei ole otettu huomioon. Muut mahdolliset maksuohjelmassa ennakoimat tomat menot velallisen olisi edelleenkin maksettava siitä lisätulojen osuudesta, joka jää hänelle itselleen.

Lisäsuoritusten laskemista varten on laadittu lomake, joka tulee ehdotuksen toteutuessa uudistettavaksi. Jollei velallinen lomaketta käyttäen onnistu laskemaan lisäsuoritusten määrää, hän voi pyytää apua kunnallisesta talous- ja velkaneuvonnasta.

Lisäsuorituksia voidaan joskus joutua selvittämään usean vuoden ajalta kerralla, jos velallinen on laiminlyönyt niiden maksun tai suoritusvelvollisuuden määrästä on epäselvyyttä. Selvittäjän määräämistä ei näissä tapauksissa ole pidetty tarpeellisena. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että selvittäjä voitaisiin määrätä, jos siihen on erityinen syy. Tällä ehdotuksella halutaan vähentää erityisesti tuomioistuinten työmäärää tapauksissa, joissa kysymys maksuvelvollisuudesta on poikkeuksellisen hankala ja velkojien lukumäärä suuri. Kustannukset selvittäjän käytöstä jäisivät pääosin velallisen itsensä maksettaviksi. Valtion varoista kustannukset maksettaisiin vain siltä osin kuin niiden määrä ylittää velallisen neljän kuukauden maksuvaran.

Velallisen maksukyvyyn arviointi

Velallisen maksukyky arvioidaan velkajärjestelyssä ottamalla huomioon velallisen varat, tulot ja ansaintamahdollisuudet sekä hänen välttämättömät elinkustannuksensa, elatusvelvollisuutensa ja muut hänen taloudelliseen asemaansa vaikuttavat seikat (4 §:n 1 momentti). Tarkempia määräyksiä velallisen maksukyvyyn arvioinnin perusteista sisältyy edellä mainittuun oikeusministeriön asetukseen 322/2001. Asetuksen keskeinen merkitys on siinä, että siihen sisältyvät säännökset niistä rahamääristä, joita voidaan pitää

velkajärjestelyssä hyväksyttävänä velallisen välttämättöminä elinkustannuksina. Tuomioistuimen harkinnan perusteella asetuksen rahamääristä voidaan poiketa. Asetuksen rahamääriä tarkistetaan vuosittain, jotta elinkustannuksissa tapahtuvat muutokset tulisivat otetuiksi huomioon. Tarkistus tapahtuu siten kuin kansaneläkeindeksistä annettu laissa säädetään. Tällä perusteella tarkistetaan myös toimeentulotuesta annettu laissa (1412/1997) säädettyjä perusosan määriä.

Asetuksen rahamäärien tarkistaminen joltaisi velkajärjestelyssä epätarkoituksenmukaisiin laskelmiin, jollei rahamääriä tarkistusten yhteydessä pyöristettäisi euron tarkkuuteen. Lakiin ehdotetaan nyt lisättäväksi säännös siitä, miten pyöristäminen tulee toteuttaa. Esityksessä ehdotetaan, että pyöristäminen tehtäisiin aina seuraavaan täyteen euroon. Pyöristäminen toteutettaisiin siten velallisen eduksi. Tätä voidaan pitää perusteltuna rahamäärien alhaisuuden vuoksi. Korotusten toteuttamisella velallisen kannalta edullisella tavalla ei voida katsoa olevan velkojille erityistä merkitystä. Maksuvaraa laskettaessa velallisen välttämättömät menot otetaan yleensä huomioon sen suuruusina kuin ne tuolloin ovat. Kohonneisiin elinkustannuksiin velallinen voi käyttää sitä osuutta lisätuloistaan, joka kuuluu hänelle itselleen. Jos velallisen tulot pysyvät ennallaan tai laskevat, maksuvelvollisuutta voidaan alentaa vain, jos velallisen maksukyvyyn heikkeneminen on olennaista. Sillä, että velallisen välttämättömät menot otetaan tuolloin huomioon sen suuruusina kuin ne asetuksen mukaan ovat, on maksuvelvollisuutta alennettaessa vain hyvin vähäinen merkitys velkojalle.

Velallisen kuolema

Velallisen kuoleman varalta lakiin otettiin erityinen säännös (43 a §), joka tuli voimaan 1 päivänä helmikuuta 1997. Pääsääntö on, että velallisen kuolema maksuohjelman aikana johtaa maksuohjelman raukeamiseen. Tämä tapahtuu suoraan lain nojalla. Velat on vainajan jälkeen otettava huomioon niiden ehtojen mukaan, joita olisi ollut noudatettava ilman velkajärjestelyä. Maksuohjelman keston ajalta veloille ei kuitenkaan kerry viivästyskorkoa.

Niitä tilanteita varten, joissa velallinen on säilyttänyt omistusasuntonsa, lakiin sisältyy se mahdollisuus, että leski ja lapset voivat ottaa maksuohjelman noudattaakseen ja siten säilyttää asunnon. Tuomioistuimien voi kuolinpesän osakkaiden hakemuksesta määrätä, että maksuohjelma ei velallisen kuoleman vuoksi raukea. Edellytyksenä tälle on, että velallisen leski tai lapsi asuu edelleen vakituisesti tässä asunnossa, joka on heille tarpeen, ja osakkaat saattavat todennäköiseksi, että maksuohjelman laiminlyöntiä ei tapahdu.

Nykyinen sääntely ei enää sovi velkajärjestelyyn, jossa lisäsuoritusjärjestelmällä halutaan aktivoida velallista parantamaan maksuohjelman aikana taloudellista asemaansa. Kannustin ei ole riittävän tehokas, jos velallisen lisätuloillaan hankkima omaisuus tai säästyneet rahavarat käytetään velkojen maksuun, jos velallinen kuolee maksuohjelman aikana. Sen vuoksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi säännös, jonka nojalla maksuohjelma velallisen kuoleman vuoksi raukeaa. Ehdotuksen toteuttaminen merkitsee paaluuta siihen oikeustilaan, joka vallitsi ennen kuin lakiin vuonna 1997 lisättiin nyt kysymyksessä olevat säännökset.

Ehdotuksen mukaan maksuohjelma ei raukeasi silloinkaan, kun velallinen on säilyttänyt omistusasuntonsa. Nykyisessä sääntelyssä on kiinnitetty huomiota velallisen perheen asumisen turvaamiseen, jota suojataan myös velallisen kuolemantapauksen varalta. Asunnon säilyttäminen on mahdollista vain, jos asunto on leskelle tai lapselle tarpeen. Kun velkajärjestelyn kannustavuuden lisäämiseksi ehdotetaan, ettei vainajan maksuohjelman aikana mahdollisesti hankkimaa omaisuutta käytettäisi velkojen maksuun enempää kuin mihin hän oli maksuohjelman mukaan velvoitettu, ei ero erilaisten maksuohjelmien kesken ole perusteltu. Velkojat olisivat oikeutettuja saamaan kuolinpesästä ne suoritukset, joihin velallinen oli maksuohjelmassa velvoitettu myös silloin, kun velallisella on ollut omistusasunto. Jolleivät kuolinpesän osakkaat selviydy velallisen maksuohjelmasta tai eivät halua säilyttää asuntoa, asunnon myyntihinnasta maksettaisiin ensin panttivelat kokonaisuudessaan, myös siltä osin kuin panttivelkoja on maksuohjelmassa käsitelty tavallisina velkoina. Tämä noudattaa niitä

sääntöjä, joita omistusasunnon säilyttämiseen ja sen rahaksimuuttoon velkajärjestelyssä muutenkin sovelletaan. Lisäksi maksettaisiin tavallisista veloista määrä, joka velallisen oli määrä suorittaa niistä maksuohjelman mukaan.

Kun maksuohjelma ehdotuksen mukaan pysyisi velallisen kuolemasta huolimatta voimassa, velallisen velat otettaisiin pesänselvityksessä huomioon sen suuruisina kuin niitä on maksuohjelman mukaan vielä maksettavana. Samoin menetettäisiin siis myös tilanteessa, jossa velallinen on säilyttänyt omistusasuntonsa.

Sakko velkajärjestelyvelkana

Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat velat, joiden peruste on syntynyt ennen sitä ajankohdalla, jolloin tuomioistuin päättää velkajärjestelyn aloittamisesta. Kysymys siitä, onko sakkosaamisen katsottava syntyneen rikoksen tekoheikellä vai sakon tuomitsemisajan kohtana, on tulkinnanvarainen. Tiedossa ei ole, että asiasta olisi velkajärjestelyn osalta syntynyt oikeuskäytäntöä.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi selventävä säännös, jonka mukaan sakko kuuluu velkajärjestelyn piiriin, jos se on määrätty teosta, johon velallinen on syyllistynyt ennen velkajärjestelyn alkamista. Yhteinen sakkorangaisuus kuuluisi velkajärjestelyn piiriin, jos joku teoista on tehty ennen velkajärjestelyn alkamista. Saman perusteen mukaan velkajärjestelyn piiriin kuuluisivat muutkin sellaiset rahamääräiset seuraamukset, joita sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:ssä tarkoitetaan.

Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat velat määräytyvät yleensäkin sen mukaan, milloin velan peruste on syntynyt. Säännös vastaa lisäksi sitä, mitä esimerkiksi oikeushenkilölle tuomittavan yhteisösakon osalta on todettu (HE 95/1993 vp). Yhteisösakon perusteen katsotaan syntyneen oikeushenkilön laiminlyönnillä tai jonkun tekemällä rikoksella.

Jos velallinen syyllistyy rikokseen maksuohjelman vahvistamisen jälkeen, rikoksen perusteella määrättävä sakko voidaan periä normaalisti. Sakko voidaan myös muuntaa vankeusrangaistukseksi. Velkajärjestelyn alkamisen oikeusvaikutuksena sakon muunto-

rangaistuksen täytäntöönpano estyy lain 18 §:n 3 momentin nojalla. Täytäntöönpanokielto koskee vain velkajärjestelyn piiriin kuuluvia sakkoja. Säännös on otettu huomioon myös sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännöksissä, jotka koskevat haastamiskieltoa muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin (24 §:n 2 momentti).

Jos velallinen tuomitaan maksuohjelman aikana sakkoon teosta, joka on tehty ennen velkajärjestelyn alkamista, sakko voidaan sisällyttää maksuohjelmaan niin kuin muukin ohjelmasta puuttuva velka (44 §:n 1 momentin 3 kohta).

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Vaikutukset velkajärjestelyasioiden ja velkajärjestelyn kustannusten määrään

Velkajärjestelyn kannustavuuden lisääminen saattaa jonkin verran lisätä velkajärjestelyn hakijoiden määrää niiden velallisten keskuudessa, jotka ovat jättäneet hakematta velkajärjestelyä sen vuoksi, että velallinen joutuu noudattamaan tiukkaa taloudenpitoa selviytyäkseen maksuohjelmasta. Tällaista kiinnostusta voi olla erityisesti yritystoiminnassaan velkaantuneilla henkilöillä, jotka harjoittavat edelleen elinkeinotoimintaa. Jos velallisten velat ovat niin vanhoja, että niiden ulosottoperintä päättyy ulosoton määräaikaisuuden vuoksi maaliskuun alussa 2008 tai pian sen jälkeen, velalliset eivät todennäköisesti hakeudu velkajärjestelyyn. Uudistuksen vaikutukset velkajärjestelyn hakijoiden määrään lienevät erityisesti sen vuoksi vähäiset, vaikka laman seurauksena ylivelkaantuneiden ja edelleen velkajärjestelyjen ulkopuolella olevien henkilöiden määrä on joitakin kymmeniä tuhansia.

Tulevaisuudessa lisäsuoritusvelvollisuuden lievempi sisältö vaikuttanee niin, että velkajärjestelyä haetaan nykyistä aikaisemmin erityisesti tilanteissa, joissa velalliselle on jäänyt yritystoiminnan päätyttyä henkilökohtaisesti vastattavaksi velkamäärä, josta hän ei selviydy. Kun velallisen taloudellinen tilanne vakiintuu ja hän aloittaa esimerkiksi uuden yritystoiminnan, velkajärjestely tarjoaa aikai-

sempää kannustavamman keinon velkavastuusta vapautumiseen suhteellisen lyhyessä ajassa. Velkajärjestelyn hakijoiden määrä on viime vuosina ollut noin 3 000—4 000 vuodessa. Tämän määrän ei kuitenkaan ennakoita kasvavan ehdotettujen muutosten vuoksi.

Velkajärjestelyn valtiolle aiheutuvien kustannusten määrä saattaa jonkin verran lisääntyä sen vuoksi, että lisäsuorituksia koskevasa asiassa voitaisiin määrätä selvittäjä. Ehdotuksen kustannusvaikutukset ovat kuitenkin vähäiset, sillä selvittäjä voitaisiin määrätä vain erityisestä syystä ja velallinen olisi itse ensisijaisesti velvollinen maksamaan selvittäjän käytöstä aiheutuvat kustannukset. Tällaisten asioiden määrä on myös ollut pieni eikä ole syytä ennakoita asiamäärän kasvavan.

Sakon asemaa koskevalla muutosehdotuksella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

4.2. Vaikutukset velkojien taloudelliseen asemaan ja yritysvaikutukset

Vaikutukset velkojien asemaan

Lisäsuoritusvelvollisuutta koskeva vuonna 2003 uusittu järjestelmä on ollut voimassa vähän aikaa eikä sen vaikutuksista velkojien kertymään ole saatavilla tilastotietoa. Kun lisäsuoritusjärjestelmää lievennettiin vuoden 2003 alusta, esityksessä arvioitiin, että lievennykset voivat jossain määrin alentaa velkojille tulevaa kertymää. Lisäsuoritusvelvollisuuden merkitys arvioidaan kuitenkin sekä Suomen Pankkiyhdistyksen että Suomen Perimistöimistöjen Liiton kannanotoissa huomattavaksi. Suomen Pankkiyhdistyksen arviota mukaan jopa 60 prosenttia velallisista maksaa lisäsuorituksia. Suomen Perimistöimistöjen Liiton arvio lisäsuorituskertymästä perustuu ennen vuotta 2003 syntyneeseen lisäsuoritusvelvollisuuteen. Suomen Perimistöimistöjen Liiton mukaan perintäyrityksissä tehtyjen otantaselvitysten perusteella lisäsuorituksia kertyy yli 60 prosentissa tapauksia ja lisäsuoritusten määrä on keskimäärin yli 60 prosenttia alkuperäisestä maksuohjelman mukaisesta kertymästä. Myös osa nollaohjelman saaneista velallisista maksaa lisäsuorituksia. Velkojien arvioita on selostettu myös edellä jaksossa 3.

Esityksen tavoitteena on, että lisäsuoritusvelvollisuuden lieventäminen kannustaisi velallisia parantamaan maksukykyään, mikä on sinänsä omiaan lisäämään velkojien kertymää. Lisäsuoritusten kertymiseen vaikuttavat velallisen omien toimien ohella myös yleinen tulokehitys ja työllisyystilanne, jotka heikentyessään voivat vaikuttaa päinvastaisesti. Tämän vuoksi arviota ei voida tehdä siitä, muuttuvatko velkojien kertymät verrattuna siihen, että lisäsuoritusjärjestelmää ei lievennettäisi. Todennäköistä on, että muutokset ovat joka tapauksessa vähäiset.

Yritysvaikutukset

Velkajärjestely on vakiintunut osa oikeusjärjestystä, joka vaikuttaa muun muassa velkojan asemassa olevan yrityksen ja velallisen asemassa olevan yrittäjän asemaan. Velallisen maksukyvyttömyys ja sen seuraukset vaikuttavat yritysten toimintatapoihin eri tavoin, muun muassa käteis- ja luottokaupan käyttöön sekä vakuuskäytäntöön. Velallisen maksuvelvollisuuden määräytyminen velkajärjestelyssä on osa niitä seikkoja, jotka yritysten on toiminnassaan otettava huomioon. Lisäsuoritusvelvollisuuden muuttumisen ei yksinään voine aiheuttaa muutoksia yritysten toimintatavoissa nykyiseen verrattuna.

Esityksen yhtenä tavoitteena on, että silloin, kun yrittäjä joutuu vaikeisiin velkaongelmiin, niiden selvittäminen tapahtuisi hallitusti vapaaehtoisessa tai lakisääteisessä velkajärjestelyssä. Lisäämällä velkajärjestelyn kannustavuutta voidaan vaikuttaa siihen, että ylivelkaantuneet yrittäjät hakeutuisivat velkajärjestelyyn. Velkajärjestely voidaan myöntää myös yritystoimintaa harjoittavalle velalliselle ja esimerkiksi ansiotyötä tehnyt velallinen voi maksuohjelman aikana ryhtyä yrittäjäksi. Lieventämällä lisäsuoritusvelvollisuutta voidaan edesauttaa yrittäjän mahdollisuutta parantaa taloudellista asemaansa, jos hän onnistuu yritystoiminnassaan ja pystyy lisäämään omia tulojaan. Näin ollen esityksellä voi olla yrittäjyyteen kannustava vaikutus. Kun yrittäjä hakeutuu velkajärjestelyyn, jossa hän saa puolet lisätuloistaan omaan käyttöönsä, esityksellä voidaan myös ehkäistä osaltaan harmaata taloutta. Tavallinen syy

tulojen hankkimiseen harmaassa taloudessa on velkavastuun välttäminen.

4.3. Vaikutukset velallisten asemaan

Lisäsuoritusvelvollisuutta koskevat muutosehdotukset parantavat maksuohjelmaa noudattavan velallisen asemaa silloin, kun velallisella on mahdollisuus maksukykynsä parantamiseen. Kun velallisella on mahdollisuus saada lisätuloistaan itselleen puolet, järjestelmä on omiaan lisäämään velallisten motiivisia hankkia työtä tai ryhtyä yrittäjäksi.

5. Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti elokuussa 2004 työryhmän arvioimaan maksukyvyttömyysjärjestelmiemme kehittämistarpeita velkavastuusta vapautumisen ja oman asunnon suojaamisen osalta (maksukyvyttömyystyöryhmä). Työryhmän asettaminen liittyi pääministeri Matti Vanhasen hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelmaan. Työryhmän tehtävänä oli arvioida muun muassa yksityishenkilön velkajärjestelystä saatujen kokemusten, kansainvälisen kehityksen sekä edellä mainittujen selvitysten perusteella sitä, onko syytä helpottaa velkavastuusta vapautumista ja millä tavoin maksukyvyttömyysjärjestelmiämme siinä tapauksessa olisi tarkoituksenmukaisinta kehittää. Asiaa oli tarkasteltava erityisesti yritysten ja yrittäjien toimintaedellytysten kannalta. Työryhmän oli tarkasteltava myös oman asunnon käyttöä vakuutena ja mahdollisuutta suojata asuntoa maksukyvyttömyys-tilanteessa.

Työryhmän mietintö valmistui joulukuussa 2004. Työryhmän käsityksen mukaan Suomeen ei tule luoda järjestelmää, jossa velallinen voisi vapautua velkavastuustaan luovuttamalla omaisuutensa velkojensa suorituksiksi ilman, että hän lainkaan vastaisi veloitustaan tulevilla tuloillaan. Omistusasunnon siirtämistä niin sanotun suojaosuuden piiriin ei liioin tule toteuttaa eikä rajoittaa asunnon panttaamista velkojen vakuudeksi. Työryhmän arvion mukaan yksityishenkilön maksukyvyttömyysmenettelyinä on tarpeen säilyttää sekä konkurssi että velkajärjestely. Velkajärjestelylainsäädäntöä voidaan kehittää

niin, että velallisen velvollisuutta maksaa velkojaan maksuohjelman aikana lisääntyneistä tuloistaan lievennettäisiin. Työryhmä totesi myös, että velkaantuneiden ja erityisesti yritystoiminnassaan velkaantuneiden yksityishenkilöiden asemaa voidaan parantaa ilman lainsäädäntömuutoksia hallinnon toimin sekä järjestöjen ja muiden toimijoiden myötävaikutuksella.

Oikeusministeriö pyysi mietinnöstä lausunnon 74 viranomaiselta ja yhteisöltä, joista lausunnon toimitti 54 lausunnonantajaa. Lisäksi yksi lausunnonantaja toimitti lausunnon ilman pyyntöä. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (Lausuntoja ja selvityksiä 2005:19).

Lausunnonantajat pitivät yleisesti maksukyvyttömyysjärjestelmien kehittämistarpeiden arvioimista tarpeellisena. Lähes kaikki lausunnonantajat ovat työryhmän enemmistön kanssa yhtä mieltä siitä, että lainsäädäntöä ei tule kehittää niin, että velallinen voisi vapautua velkavastuustaan pelkästään luovuttamalla omaisuutensa velkojilleen ilman, että hän lainkaan vastaisi veloistaan tuloiltaan. Yksikään lausunnonantajista ei suhtaudu myönteisesti omistusasunnon realisointikieltoon tai panttausrajoituksiin. Valtaosa lausunnonantajista kannattaa velkajärjestelylainsäädännön kehittämistä niin, että velallinen saisi pitää velkajärjestelyssä vahvistetun maksuohjelman aikana saamistaan lisätuloista nykyistä suuremman osan itsellään. Kaikki asiaan kantaa ottaneet lausunnonantajat pitivät tarpeellisena lisätä tietoa velkaongelmien ratkaisukeinoista.

Tämä esitys perustuu velallisen lisäsuoritusvelvollisuuden osalta maksukyvyttömyystyöryhmän mietintöön. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi muun muassa säännöksiä velallisen kuoleman vaikutuksesta maksuohjelmaan. Sen vuoksi helmikuussa 2006 on järjestetty kuulemistilaisuus, jossa on käsitelty luonnosta tähän esitykseen sisältyvästä ehdotuksesta laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta. Lisäksi kuulemistilaisuuteen kutsutuille varattiin tilaisuus antaa kirjallinen lausunto esitysluonnoksesta. Kuulemistilaisuuteen osallistui tai lausunnon antoivat kauppa- ja teollisuusministeriö, Kuluttajavirasto, Valtiokonttori, Verohallitus, Julkiset oikeusavustajat ry, Käräjäoikeustuomarit ry, Suomen

Asianajajaliitto, Suomen Pankkiyhdistys, Suomen Perimistöimistöjen Liitto, Suomen Yrittäjät ry, Velkaneuvonta ry ja Takuusäätiö. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä ja kuulemistilaisuudesta yhteenveto (Lausuntoja ja selvityksiä 2006:7).

Velkojen ja perimistöimistöjen edustajien kannanottojen mukaan velkajärjestelyä ei tulisi enää lieventää enempää kuin esitysluonnoksessa ehdotettiin. Velallisen lisätuloista ei, toisin kuin esitysluonnoksessa ehdotettiin, pitäisi vähentää ensin työstä aiheutuvia menoja, koska vähennys pienentää velkojille maksettavaa määrää sekä vaikeuttaa laskutoimitusten tekemistä ja antaa uusia riidan aiheita. Velallisen kuoleman varalta tehty muutosehdotus ei velkojen ja perimistöimistöjen mielestä ole riittävän perusteltu.

Velkaantuneita avustavien ja muiden lausunnonantajien taholta tuotiin esiin ehdotus, jonka mukaan lisäsuoritusvelvollisuuden tulo-rajaa voitaisiin nostaa muun muassa talous- ja velkaneuvojen työn vähentämiseksi. Ehdotettua säännöstä tulon hankkimisesta aiheutuneiden menojen vähentämisestä lisätuloista päältä päin sekä velallisen kuoleman varalta ehdotettua muutosta pidettiin perusteltuina. Suomen Asianajajaliitto teki lisäksi säännösehdotuksia, jotka koskisivat yksinomaan yritystoiminnassaan velkaantuneita henkilöitä.

Esitysluonnosta on lausuntopalautteen perusteella tarkistettu niin, että lisäsuorituksia laskettaessa velallisen lisääntyneistä tuloista vähennettäisiin ensin vain työmatkakustannukset ja muut välittömästi tulojen hankkimisesta aiheutuneet menot. Esitysluonnokseen sisällytetty ehdotus olisi voinut johtaa tarpeettomiin tulkintaerimielisyyksiin velallisten ja velkojen välillä.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Oikeusministeriössä vireillä olevan ulosottolain viimeisen osauudistuksen yhteydessä on ehdotettu, että saatava, jota koskevan ulosottoperusteen määräaika on päättynyt, vanhentuisi lopullisesti (Ehdotus ulosotto-kaareksi ja verotäytäntöönpanolaiksi, oikeusministeriö, Lausuntoja ja selvityksiä, 2005:18). Enemmistö lausunnonantajista

kannattaa ehdotusta, mutta eräät perintä- ja rahoitusalan lausunnonantajat vastustivat sitä jyrkästi. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa vuonna 2006.

Jos saatavan lopullinen vanhentuminen toteutetaan ehdotetussa muodossaan, laki vaikuttaa siihen, missä määrin huomattavan pitkään ylivelkaantuneita olleet velalliset hakeutuvat velkajärjestelyyn. Sellaiset velalliset, joiden osalta ulosotto-perintä päättyy 2008 tai pian sen jälkeen, eivät hakeutune velkajärjestelyyn, jos maksuvelvollisuus uudistuksen johdosta päättyy lopullisesti ulosotto-perinnän päättyessä.

Ehdotuksella saatavan lopullisesta vanhentumisesta on samoja tavoitteita kuin tähän esitykseen sisältyvällä muutosehdotuksella, jonka mukaan maksuohjelma ei velallisen

kuoleman vuoksi raukeaisi. Kummassakin ehdotuksessa on kysymys ylivelkaantuneen kannustamisesta taloudellisen tilanteensa parantamiseen. Toteuttamalla velan lopullinen lakkaaminen voidaan vahvistaa velallisen motiivisia taloudelliseen toimeliaisuuteen ja vaurastumiseen pitkäaikaisen ulosotto-perinnän päätyttyä. Tällä on myönteisiä vaikutuksia niin velalliselle itselleen kuin myös yhteiskunnalle. Se on omiaan vähentämään epätoivottuja keinotekoisia taloudellisia järjestelyjä, joiden tarkoituksena on huolehtia siitä, että velallisen kuolinpesä on varaton. Jos velka lakkaa kokonaan, velallinen voi kerryttää omaisuutta perillistensä hyväksi, mikä on vanhempien tavanomainen tavoite. Sama koskee vaurastumista velkajärjestelyssä vahvistettavan maksuohjelman aikana.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

3 §. Määritelmiä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, joka koskisi sakon asemaa velkajärjestelyssä. Sakon ja muun sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:ssä tarkoitetun rahamääräisen seuraamuksen kuuluminen velkajärjestelyn piiriin määräytyisi sen perusteella, onko sellainen määrätty teosta, johon velallinen on syyllistynyt ennen velkajärjestelyn alkamista. Yhteinen sakkorangaistus kuuluu velkajärjestelyn piiriin, jos joku teoista on tehty ennen velkajärjestelyn alkamista. Asiaa on lähemmin käsitelty yleisperusteluissa.

4 §. Maksukyvyn arviointi. Pykälä koskee velallisen maksukyvyn arvioinnissa huomioon otettavia seikkoja. Pykälän 2 momentin nojalla oikeusministeriö tarkistaa vuosittain antamaansa asetusta velallisen maksukyvyn arvioinnista. Yleisperusteluissa esitetyistä syistä momenttiin ehdotetaan lisättäväksi pyöristämistä koskeva säännös, jonka mukaan tarkistetut rahamäärät pyöristettäisiin ylöspäin lähimpään euroon.

35 a §. Lisäsuoritusvelvollisuus. Pykälän 3 momentissa säädetään velallisen tuloihin perustuvasta lisäsuoritusvelvollisuudesta. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin niin, että velallisen on käytettävä maksuohjelman aikana saamistaan lisätuloista velkojen maksuun puolet nykyisen kahden kolmasosan sijasta. Ehdotuksen perusteluja on käsitelty yleisperusteluissa.

Velallisen lisätuloista vähennettäisiin ehdotuksen mukaan ensin lisääntyneet työmatkakulut ja muut välittömästi tulojen hankkimisesta aiheutuneet menot, joita ei ole otettu menoina huomioon maksuohjelmassa. Nykyisin velallisen on käytettävä näihin menoihin itselleen jäävää osuutta lisätuloista. Paikallisliikenteen maksua vastaavat matkakulut sisältyvät velallisen elinkustannuksia varten varattavaan rahamäärään, joten vähennettäväksi voi tulla työmatkakustannuksia, jotka ylittävät paikallisliikenteen maksun. Lisääntyneiden työmatkakulujen lisäksi vähennettäviä menoja olisivat työttömyyskassan tai ammattiyhdistyksen jäsenmaksut, joita ei ole voitu ottaa huomioon työttömänä olleen ve-

lallisen maksuohjelmassa. Toiselle paikkakunnalle muutto tai lapsen päivähoidosta aiheutuvien maksujen lisääntyminen eivät sen sijaan olisi sellaisia lisätulojen hankkimisesta syntyviä välittömiä menoja, jotka laskelmasa voitaisiin ottaa huomioon. Sen sijaan tilapäisen työn aiheuttamia ylimääräisiä asumis- ja elantokustannuksia voitaisiin yleensä pitää sellaisina välittöminä lisämenoina, jotka voitaisiin vähentää velallisen lisätuloista.

Jos velalliselle jää lisätuloista mahdollisten niiden hankkimisesta aiheutuneiden menojen jälkeen kalenterivuodessa enemmän kuin 817 euroa nettotulua, velalliselle itselleen jäisi ylimenevästä osuudesta puolet ja hänen on maksettava velkojilleen puolet. Se, että lisäsuoritusvelvollisuuden perusteena ovat nettotulot, käy ilmi pykälän 4 momentista.

Maksuohjelmaan perustuva maksuvelvollisuus voi päättyä eri aikaan eri velkojaryhmiin osalta. Näin tapahtuu, kun velallisella on vakuusvelkaa ja tavallista, vakuudetonta velkaa. Maksuohjelmaa voidaan myös jatkaa yksityisvelkojen hyväksi, jolloin velallinen maksaa yksityisvelkojaan sen jälkeen, kun kaikkia velkoja koskeva maksuohjelma on päättynyt. Jos olisi haluttu, että lisäsuoritusta tulisi maksaa myös sellaisille velkojille, joiden osalta maksuohjelma on päättynyt, lakiin olisi tullut ottaa siitä erityinen säännös. Tällaista säännöstä ei nytkään ehdoteta, sillä se heikentäisi velkajärjestelyn perustavoitetta maksuohjelman määräaikaaisuudesta ja olisi omiaan monimutkaistamaan järjestelmää. Säännös myös vähentäisi lisäsuoritusjärjestelmän kannustavuusvaikutusta.

Pykälän 7 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi vastaava pyörityssäännös kuin 4 §:n 2 momenttiin on ehdotettu.

43 a §. Velallisen kuolema. Yleisperusteissa esitetyistä syistä pykälä ja sen otsikko ehdotetaan muutettavaksi.

Velallisen kuoleman johdosta maksuohjelma ei enää raukeaisi. Jos velallinen kuolee, velkajärjestelyn piiriin kuuluvien velkojen ehdot määräytyisivät edelleenkin maksuohjelman mukaisesti, kuten ehdotetusta pykälästä käy ilmi. Tämä tarkoittaa sitä, että velat olisi otettava huomioon pesänselvityksessä sen suuruusina kuin niitä on maksuohjelman mukaan maksamatta. Merkitystä ei olisi sillä, onko velallinen kuollut maksuohjelman aika-

na vai sen päätyttyä. Tämä johtuu siitä, että maksuohjelman keston päättyminen ei vapauta velallista niistä maksusuorituksista, jotka hänen tulee maksuohjelman mukaan maksaa. Jos velallisen olisi tullut maksaa velkojille lisäsuorituksia, velkojat olisivat oikeutettuja saamaan suoritukset kuolinpesästä. Tämä käy nimenomaisesti ilmi ehdotetusta pykälästä. Lisäsuoritusten perusteet ja määrät joudutaan siten selvittämään kuolinpesän selvityksen yhteydessä. Velkajärjestelyn menettelysäännöksiä ei tällöin noudateta ja muutenkin maksuohjelmaan perustuvaan maksuvelvollisuuteen sovelletaan samoja perintökaaren (40/1965) säännöksiä kuin vainajan muuhun velkavastuuseen. Maksuohjelmaan perustuvien suoritusten eräännyttämiseen sekä vakuuden vaatimiseen sovellettaisiin siten perintökaaren 21 luvun 10 §:n säännöksiä. Velkoja voi sen nojalla vaatia vakuutta erääntymättömälle velalle ja kuolinpesä voi irtisanoa velan, joka ei eräänny kuuden kuukauden kuluessa.

Jos velallinen on velkajärjestelyssä säilyttänyt omistusasuntonsa, kuolinpesän osakkaalle siirtyy vastuu vainajan maksuohjelmasta, jos he haluavat säilyttää asunnon. Mitään erityistä sopimusta velkojen kanssa ei ole tarpeen tehdä. Maksuohjelmaan perustuva maksuvelvollisuus ei poikkeaa muusta velkavastuusta, joten maksujen laiminlyönti voi johtaa perintään ja asunnon realisointiin. Lain mukaan velkojan vakuusoikeus pysyy voimassa koko panttivelan määrän osalta, vaikka osa panttivelasta olisi maksuohjelman mukaan tavallista velkaa. Näin ollen asunnon myyntihinnasta maksetaan myyntikulujen jälkeen panttivelat niin suurelta osin kuin myyntihinta ne kattaa.

64 §. Selvittäjän määrääminen. Velkajärjestelyssä voidaan määrätä selvittäjä, jos se on velallisen taloudellisen aseman selvittämiseksi, omaisuuden rahaksimuuton vuoksi tai muuten velkajärjestelyn toteuttamiseksi tarpeen. Selvittäjän käyttö ehdotetaan mahdolliseksi myös lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa, jossa selvittäjä voitaisiin kuitenkin määrätä vain, jos siihen on erityinen syy. Ehdotus sisältyy pykälän 1 momenttiin. Selvittäjää ei voitaisi määrätä heti velkojan hakemuksen tultua vireille vaan ensin velalliselta tulisi pyytää vastine. Ilman velalli-

sen vastinetta ei yleensä ole mahdollista arvioida sitä, onko selvittäjän määräämiselle tarvetta. Erityinen syy voisi olla kyseessä lähinnä silloin, kun lisäsuoritusvelvollisuuden perusteet vaativat pidemmältä ajalta tarkempia selvittelyjä. Selvittäjän tehtävänä olisi tällöin laatia perusteltu laskelma lisäsuoritusten määrästä sekä huolehtia velkojen kuulemisesta asiassa. Uuden maksuohjelman laatiminen ei ole tarpeen ja lisäsuoritusten jakoperusteet velkojen kesken käyvät ilmi vahvistetusta maksuohjelmasta.

70 §. Selvittäjän palkkio ja kustannusten korvaaminen. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan selvittäjä saisi palkkion ja korvauksen kustannuksista vastaavin perustein kuin muussakin velkajärjestelyasiassa silloin, kun selvittäjä määrätään lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa. Velallinen olisi itse velvollinen maksamaan kustannuksista maksuvaraltaan. Velallisen maksuvaran suuruus laskettaisiin niiden tulojen ja menojen perusteella, jotka velallisella on silloin, kun lisäsuoritusten vahvistamista koskeva asia on käsiteltävänä. Jos neljän kuukauden maksuvara ei riitä, selvittäjä saisi loppuosan valtion varoista. Velallisen maksuvelvollisuutta on pidetty senkin vuoksi perusteltuna, että selvittäjän määrääminen johtuu tavallisesti siitä, ettei velallinen ole tehnyt asianmukaisia selvityksiä ja hoitanut tilityksiä vuosittain niin kuin maksuohjelmassa on määrätty.

Lain mukaan selvittäjän palkkio ja kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista silloin, kun hakemus hylätään. Samaan säännöstä noudatettaisiin, jos lisäsuoritushakemus hylätään ja selvittäjä on määrätty. Jos velkojan hakemus on ollut selvästi perusteeton, velkoja voitaisiin ehdotuksen mukaan määrätä korvaamaan valtiolle sen varoista maksetut korvaukset. Käytännössä tällaisia tilanteita voinee tulla vain hyvin harvoin, koska selvittäjää ei yleensä voitaisi määrätä varaamatta velalliselle tilaisuutta vastineen antamiseen. Jos hakemus osoittautuu velallisen vastineen perusteella aiheettomaksi, selvittäjää ei määrätä.

Lain 62 §:ssä on säännökset oikeudenkäyntikuluista velkajärjestelyasioissa. Sen perusteella velallinen voidaan määrätä korvaamaan velkojan kustannukset lisäsuoritusta

koskevassa asiassa. Korvausvelvollisuus edellyttää velallisen laiminlyöntiä antaa velkojalle taloudellisesta asemastaan sellaista selvitystä, jonka antamiseen hän on lain mukaan velvollinen. Velkoja voi puolestaan olla korvausvelvollinen, jos velkoja tekee ilmeisen perusteettoman lisäsuoritushakemuksen.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momenttiin on otettu tavanomainen voimaantulosäännös. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Lain nojalla selvittäjä voitaisiin siten määrätä sellaisessa lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa, joka tulee vireille lain voimaantulon jälkeen.

Pykälän 2 momentin mukaan uuden lain säännökset lisäsuoritusvelvollisuudesta koskisivat myös velallisia, joille maksuohjelma on vahvistettu ennen lain voimaantuloa. Lisäsuoritusten määrät lasketaan velallisen lisätulojen osalta kalenterivuotta kohden. Tämän vuoksi tulojen osalta lisäsuoritusvelvollisuus laskettaisiin uusien säännösten mukaan kalenterivuodelta 2006 ja sen jälkeiseltä ajalta. Siirtymäsäännöksellä ei olisi vaikutuksia ennen lain voimaantuloa syntyneeseen lisäsuoritusvelvollisuuteen.

Lain 85 §:ssä on eräitä sopimukseen perustuvia velkajärjestelyä koskevia säännöksiä. Pykälässä tarkoitettuun sopimukseen on voitu sisällyttää vastaavin perustein lisäsuorituksia koskevia määräyksiä kuin tuomioistuimen vahvistamiin maksuohjelmiin. Jollei tällaisessa sopimuksessa ole muuta määrätty, sopimusta voidaan 85 §:n 2 momentin mukaan myös muuttaa vastaavin perustein kuin tuomioistuimen vahvistamaa maksuohjelmaa. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan velallisen maksuvelvollisuus määräytyisi samalla tavoin riippumatta siitä, onko kyse tuomioistuimen vahvistamasta maksuohjelmasta vai lain 85 §:ssä tarkoitettusta sopimuksesta. Ehdotetun lain lisäsuoritusvelvollisuutta koskevia säännöksiä sovellettaisiin siten lain 85 §:ssä tarkoitettuihin sopimuksiin vastavalla tavalla kuin vahvistettuihin maksuohjelmiin.

Pykälän 3 momentin mukaan velallisen kuolemaa koskevaa uuden lain 43 a §:ää sovellettaisiin, jos velallinen kuolee lain tultua voimaan.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

3. Suhde perustuslakiin ja sääätämisyjärjestys

Velallisen lisäsuoritusvelvollisuus on ollut eduskunnan perustuslakivaliokunnan arvioitavana. Valiokunta on antanut lausuntonsa (PeVL 33/2002 vp) yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevan lain muuttamiseksi tehdystä hallituksen esityksestä (HE 98/2002 vp).

Valiokunta totesi lisäsuoritusvelvollisuuden muutosten tarkoituksena olevan ”parantaa maksuohjelmaa noudattavan velallisen asemaa silloin, kun velallisen maksukyky kohentuu. Sääntely edistää myös velkajärjestelyn yleistä tavoitetta uuden alun toteutumisesta velalliselle kohtuullisessa ajassa. Velallisten selviytymismahdollisuuksien edistäminen samoin kuin pyrkimys turvata ihmisarvoisen elämän edellytyksiä ylivelkaantuneille ja heidän perheenjäsenilleen ovat perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä perusteita puuttua velkojan varallisuusarvoisiin oikeuksiin (ks. myös PeVL 5/2002 vp, s. 2/II, PeVL 12/2002 vp, s. 2/II). Lisäsuoritusjärjestelmän rahamäärien muutokset eivät heikennä velkojan asemaa kohtuuttomasti, vaikka

muutosten voidaankin arvioida vähentävän velkojien lisäsuorituksina saamaa kertymää jonkin verran nykyisestä. On toisaalta huomattava, että lisäsuoritusvelvollisuuden perusteena oleva velalliselle tuleva kertaluonteinen suoritus on sinänsä sattumanvarainen. Velallisen tulojen kasvu taas riippuu osin hänen omista toimistaan, ja ehdotettu sääntely on omiaan motivoimaan velallista tällaisiin toimiin. Uusien lisäsuoritusvelvollisuutta koskevien säännösten soveltaminen myös jo vahvistettuihin maksuohjelmiin ei edellä esitetyn perusteella merkitse velkojan oikeuksien ja voimassa olevaan lakiin perustuvien oikeutettujen odotusten kohtuutonta heikentämistä. Sääntelyn taannehtiva soveltaminen on perusteltua myös velkaantuneiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta.”

Hallitus katsoo perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Ehdotettu sääntely motivoi velallista nykyistä enemmän toimiin, joilla hän voi kohentaa taloudellista asemaansa. Tämän vuoksi ei ole oletettavissa, että muutos ainakaan merkittäväällä tavalla vähentäisi velkojien kertymää nykyisestä. Säännösten soveltamisen jo vahvistettuihin maksuohjelmiin ei liioin voida katsoa heikentävän velkojien oikeutettuja odotuksia kohtuuttomasti.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

1.

Laki**yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (57/1993) 4 §:n 2 momentti, 35 a §:n 3 ja 7 momentti, 43 a §, 64 §:n 1 momentti sekä 70 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 2 momentti sekä 35 a §:n 3 ja 7 momentti laissa 1273/2002, 43 a § laissa 63/1997, 64 §:n 1 momentti laissa 113/1995 ja 70 §:n 1 momentti laissa 714/2000, sekä

lisätään lain 3 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

3 §

Määritelmiä

4 §

Maksukyvyn arviointi

Sakko ja muu sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:ssä tarkoitettu rahamääräinen seuraamus kuuluvat velkajärjestelyn piiriin, jos sellainen on määrätty teosta, johon velallinen on syylistynyt ennen velkajärjestelyn alkamista. Yhteinen sakkorangaisuus kuuluu velkajärjestelyn piiriin, jos joku teosta on tehty ennen velkajärjestelyn alkamista.

Oikeusministeriön asetuksessa säädetään tarkemmin velallisen maksukykyä arvioitaessa huomioon otettavista seikoista. Asetuksen rahamääriä velallisen välttämättömistä elinkustannuksista tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään. Tarkistetut rahamäärät pyöristetään ylöspäin lähimpään euroon ja julkaistaan vuosittain marraskuun aikana säädöskokoelmassa oikeusministeriön asetuksella.

35 a §

Lisäsuoritusvelvollisuus

Jos velallisen tulot vähennettynä lisääntyneillä työmatkakustannuksilla ja muilla tulojen hankkimisesta velalliselle aiheutuneilla välittömällä menoilla kasvavat maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään 817 euroa, velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi puolet 817 euroa ylittävästä osasta, ei kuitenkaan sitä määrää, jonka velallinen on välttämättä tarvinnut menoihinsa.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua rahamäärää tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa säädetään. Tarkistettujen rahamäärien pyöristetään ylöspäin lähimpään euroon ja julkaistaan vuosittain marraskuun aikana säädöskokoelmassa oikeusministeriön asetuksella.

43 a §

Velallisen kuolema

Jos velallinen kuolee, velat on vainajan jälkeen otettava huomioon maksuohjelmassa säänneltyjen ehtojen mukaisesti. Velkojat ovat oikeutettuja niihin lisäsuorituksiin, jotka velallisen olisi maksuohjelman mukaan ollut maksettava.

64 §

Selvittäjän määrääminen

Velkajärjestelyssä voidaan määrätä selvittäjä, jos se on velallisen taloudellisen aseman selvittämiseksi, omaisuuden rahaksimuuton vuoksi tai muuten velkajärjestelyn toteuttamiseksi tarpeen. Selvittäjä voidaan määrätä myös takaus- ja vakuusvastuun järjestelyssä. Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa selvittäjä voidaan määrätä, jos siihen on erityinen syy.

70 §

Selvittäjän palkkio ja kustannusten korvaaminen

Selvittäjällä on oikeus saada tehtävästään kohtuullinen palkkio sekä korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Velallisen on maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen tai lisäsuoritusten vahvistamisen jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta. Tämä velallisen maksumuus voidaan ottaa myös velalliselle velkajärjestelyn alkamisen jälkeen kertyneistä varoista. Velallisen maksumuuden ylittävä määrä selvittäjän saatavasta määrätään maksettavaksi valtion varoista. Jos hakemus hylätään, saatava määrätään kokonaisuudessaan maksettavaksi valtion varoista. Velallisen on tällöin korvattava valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemuksen hylkääminen on perustunut siihen, että velallinen on laiminlyönyt menettelyyn liittyviä velvollisuuksiaan. Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa voidaan hakemuksen tehnyt velkoja määrätä korvaamaan valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemus on ollut ilmeisen perusteeton. Jos selvittäjä on määrätty huolehtimaan maksuohjelmassa vahvistetusta rahaksimuutosta, palkkio ja kustannukset tästä tehtävästä otetaan kuitenkin omaisuuden myyntihinnasta. Jos selvittäjänä on toiminut yleinen oikeusavustaja, palkkio ja korvaus suoritetaan valtion oikeusaputoimistolle. Oikeusministeriö vahvistaa palkkion ja korvausten perusteet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos velalliselle on vahvistettu lisäsuoritusvelvollisuus tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla, lisäsuoritusvelvollisuudesta on voimassa 1 päivästä tammikuuta 2006 alkaen, mitä tämän lain 35 a §:n 3 momentissa säädetään. Mitä edellä säädetään maksuohjelmassa vahvistetusta lisäsuoritusvelvollisuudesta, sovelletaan vastaavasti, jos velallisen ja velkojan välisessä

lain 85 §:ssä tarkoitetussa sopimuksessa on sovittu tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesta lisäsuoritusvelvollisuudesta. Tämän lain 43 a §:ää sovelletaan, jos velallinen kuolee tämän lain voimaantulon jälkeen.

Helsingissä 21 päivänä huhtikuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Leena Luhtanen*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

1.

Laki

yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (57/1993) 4 §:n 2 momentti, 35 a §:n 3 ja 7 momentti, 43 a §, 64 §:n 1 momentti sekä 70 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 4 §:n 2 momentti sekä 35 a §:n 3 ja 7 momentti laissa 1273/2002, 43 a § laissa 63/1997, 64 §:n 1 momentti laissa 113/1995 ja 70 §:n 1 momentti laissa 714/2000, sekä
lisätään lain 3 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Määritelmiä

Sakko ja muu sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:ssä tarkoitettu rahamääräinen seuraamus kuuluvat velkajärjestelyn piiriin, jos sellainen on määrätty teosta, johon velallinen on syyllistynyt ennen velkajärjestelyn alkamista. Yhteinen sakkorangaistus kuuluu velkajärjestelyn piiriin, jos joku teoista on tehty ennen velkajärjestelyn alkamista.

4 §

Maksukyvyn arviointi

Oikeusministeriön asetuksessa säädetään tarkemmin velallisen maksukykyä arvioitaessa huomioon otettavista seikoista. Asetuksen rahamääriä velallisen välttämättömistä elinkustannuksista tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa

4 §

Maksukyvyn arviointi

Oikeusministeriön asetuksessa säädetään tarkemmin velallisen maksukykyä arvioitaessa huomioon otettavista seikoista. Asetuksen rahamääriä velallisen välttämättömistä elinkustannuksista tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa

(456/2001) säädetään. Tarkistetut määrät on ilmoitettava vuosittain marraskuun aikana säädöskokoelmassa julkaistavalla oikeusministeriön päätöksellä.

35 a §

Lisäsuoritusvelvollisuus

Jos velallisen tulot kasvavat maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään 800 euroa, velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi *kaksi kolmasosaa* 800 euroa ylittävästä osasta, ei kuitenkaan sitä määrää, jonka velallinen on välttämättä tarvinnut *tulojen hankkimisesta aiheutuneisiin tai muihin menoihinsa*.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua rahamäärää tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa säädetään. Tarkistetut määrät on ilmoitettava vuosittain marraskuun aikana säädöskokoelmassa julkaistavalla oikeusministeriön päätöksellä.

43 a §

Velallisen kuolema maksuohjelman aikana

Jos velallinen maksuohjelman aikana kuolee, maksuohjelma raukeaa ja velat on vainajan jälkeen otettava huomioon niiden ehtojen mukaan, joita olisi ollut noudatettava ilman velkajärjestelyä. Maksuohjelman keston ajalta veloille ei kuitenkaan kerry viivästyskorkoa.

Jos velallinen on velkajärjestelyssä säilyttänyt omistusasuntonsa, tuomioistuin voi kuolinpesän osakkaiden hakemuksesta kuitenkin määrätä, että maksuohjelma ei velallisen kuoleman vuoksi raukea. Edellytyksenä tälle on, että velallisen leski tai lapsi asuu edelleen vakituisesti tässä asunnossa, joka on heille tarpeen, ja osakkaat saattavat todennäköiseksi, että maksuohjelman laiminlyöntiä ei tapahdu. Hakemus on tehtävä

(456/2001) säädetään. Tarkistetut *rahamäärät pyöristetään ylöspäin lähimpään euroon ja julkaistaan* vuosittain marraskuun aikana säädöskokoelmassa oikeusministeriön *asetuksella*.

35 a §

Lisäsuoritusvelvollisuus

Jos velallisen tulot *vähennettynä lisääntyneillä työmatkakustannuksilla ja muilla tulojen hankkimisesta velalliselle aiheutuneilla välittömällä menoilla* kasvavat maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään *817 euroa*, velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi *puolet 817 euroa* ylittävästä osasta, ei kuitenkaan sitä määrää, jonka velallinen on välttämättä tarvinnut menoihinsa.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua rahamäärää tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa säädetään. Tarkistetut *rahamäärät pyöristetään ylöspäin lähimpään euroon ja julkaistaan* vuosittain marraskuun aikana säädöskokoelmassa oikeusministeriön *asetuksella*.

43 a §

Velallisen kuolema

Jos velallinen kuolee, velat on vainajan jälkeen otettava huomioon maksuohjelmassa säänneltyjen ehtojen mukaisesti. Velkojat ovat oikeutettuja niihin lisäsuorituksiin, jotka velallisen olisi maksuohjelman mukaan ollut maksettava.

kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta 49 §:n 4 momentissa tarkoitettulle tuomioistuimelle. Hakemuksesta on varattava niille velkojille, joiden velat on otettu maksuohjelmassa huomioon, tilaisuus tulla kuulluksi. Jollei hakemusta tehdä määräajassa tai se hylätään, maksuohjelma raukeaa 1 momentissa säädetyin vaikutuksin.

64 §

Selvittäjän määrääminen

Velkajärjestelyssä voidaan määrätä selvittäjä, jos se on velallisen taloudellisen aseman selvittämiseksi, omaisuuden rahaksimuuton vuoksi tai muuten velkajärjestelyn toteuttamiseksi tarpeen. Selvittäjä voidaan määrätä myös takaus- ja vakuusvastuun järjestelyssä.

64 §

Selvittäjän määrääminen

Velkajärjestelyssä voidaan määrätä selvittäjä, jos se on velallisen taloudellisen aseman selvittämiseksi, omaisuuden rahaksimuuton vuoksi tai muuten velkajärjestelyn toteuttamiseksi tarpeen. Selvittäjä voidaan määrätä myös takaus- ja vakuusvastuun järjestelyssä. *Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa selvittäjä voidaan määrätä, jos siihen on erityinen syy.*

70 §

Selvittäjän palkkio ja kustannusten korvaaminen

Selvittäjällä on oikeus saada tehtävästään kohtuullinen palkkio sekä korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Velallisen on maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta. Tämä velallisen maksuosuus voidaan ottaa myös velalliselle velkajärjestelyn alkamisen jälkeen kertyneistä varoista. Velallisen maksuosuuden ylittävä määrä selvittäjän saatavasta määrätään maksettavaksi valtion varoista. Jos hakemus hylätään, saatava määrätään kokonaisuudessaan maksettavaksi valtion varoista. Velallisen on tällöin korvattava valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemuksen hylkääminen on perustunut siihen, että velallinen on laiminlyönyt menettelyyn liittyviä velvollisuuksiaan. Jos selvittäjä on määrätty huolehtimaan maksuohjelmassa vahvistetusta rahaksimuutosta,

70 §

Selvittäjän palkkio ja kustannusten korvaaminen

Selvittäjällä on oikeus saada tehtävästään kohtuullinen palkkio sekä korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Velallisen on maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen tai *lisäsuoritusten vahvistamisen* jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta. Tämä velallisen maksuosuus voidaan ottaa myös velalliselle velkajärjestelyn alkamisen jälkeen kertyneistä varoista. Velallisen maksuosuuden ylittävä määrä selvittäjän saatavasta määrätään maksettavaksi valtion varoista. Jos hakemus hylätään, saatava määrätään kokonaisuudessaan maksettavaksi valtion varoista. Velallisen on tällöin korvattava valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemuksen hylkääminen on perustunut siihen, että velallinen on laiminlyönyt menettelyyn liittyviä velvollisuuksiaan. *Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa voidaan ha-*

palkkio ja kustannukset tästä tehtävästä otetaan kuitenkin omaisuuden myyntihinnasta. Jos selvittäjänä on toiminut yleinen oikeusavustaja, palkkio ja korvaus suoritetaan valtion oikeusaputoimistolle. Oikeusministeriö vahvistaa palkkion ja korvausten perusteet.

kemuksen tehnyt velkoja määrätä korvaamaan valtiolle sen varoista maksettu saattava, jos hakemus on ollut ilmeisen perusteton. Jos selvittäjä on määrätty huolehtimaan maksuohjelmassa vahvistetusta rahaksimuutosta, palkkio ja kustannukset tästä tehtävästä otetaan kuitenkin omaisuuden myyntihinnasta. Jos selvittäjänä on toiminut yleinen oikeusavustaja, palkkio ja korvaus suoritetaan valtion oikeusaputoimistolle. Oikeusministeriö vahvistaa palkkion ja korvausten perusteet.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____.

Jos velalliselle on vahvistettu lisäsuoritusvelvollisuus tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla, lisäsuoritusvelvollisuudesta on voimassa 1 päivästä tammikuuta 2006 alkaen, mitä tämän lain 35 a §:n 3 momentissa säädetään. Mitä edellä säädetään maksuohjelmassa vahvistetusta lisäsuoritusvelvollisuudesta, sovelletaan vastaavasti, jos velallisen ja velkojan välisessä lain 85 §:ssä tarkoitettussa sopimuksessa on sovittu tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesta lisäsuoritusvelvollisuudesta.

Tämän lain 43 a §:ää sovelletaan, jos velallinen kuolee tämän lain voimaantulon jälkeen.